

«Евразийский национальный
университет имени Л.Н.Гумилева»

Экономический факультет

Кафедра учет и анализа

ФГАОУ ВО «Российский
университет дружбы народов»

Экономический факультет

Кафедра бухгалтерского учета,
аудита и статистики

**«Международные стандарты учета и аудита: ключевые
изменения и нюансы перехода в условиях цифровой
экономики»**

**Сборник статей Международной научно-практической
конференции 17 февраля 2023 г.**

Астана

УДК 657(47+57)

ББК 65.053

П78

Рекомендовано к печати Ученым советом
Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева

Рецензент – доктор экономических наук, профессор *Алиев М.К.*

Научные редакторы:

PhD, доцент ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Жолаева М.А.
заместитель заведующая кафедрой бухгалтерского учета, аудита и статистики РУДН,
кандидат экономических наук Сорокина Л.Н.

П78 «Международные стандарты учета и аудита: ключевые изменения и нюансы перехода в условиях цифровой экономики»: сборник статей Международной научно-практической конференции. Астана, 17 февраля 2023 г. – Астана: ЕНУ им Л.Н.Гумилева, 2023. – 522с.

ISBN 978 601 337 121 4

Сборник статей научно-исследовательских работ студентов, магистрантов, докторантов, профессорско-преподавательского состава по итогам Международной научно-практической конференции 17 февраля 2023 г.

Предназначен для широкого круга читателей.

Электронная версия материалов сборника размещается на сайте www.enu.kz

Сборник научных статей участников конференции подготовлен по материалам, представленным в электронном виде. Ответственность за содержание материалов несут авторы статей.

© Коллектив авторов, 2023
© ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2023
© РУДН, 2023

ISBN 978 601 337 121 4

<p>Мүмкіндіктер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Елдегі инвестициялық режимді одан әрі ырықтандыру, әлемдік капитал нарықтарында елдің оң инвестициялық имиджін нығайту. 2. Әлемдік экономика мен Қазақстан экономикасындағы құрылымдық өзгерістерді ескере отырып, қолданыстағы инвестициялық келісімдерді қайта қарау. 3. "Жасыл" экономикаға біртіндеп көшуге және цифрлық технологияларды дамытуға ықпал ететін жобаларды іске асыру. 4. ЕАЭО нарықтарына, атап айтқанда, Ресей мен Орталық Азия елдеріне бағдарланған жобаларды іске асыру. 5. Орнықты даму мақсаттарына сәйкес келетін инвестициялық жобаларға ынталандырудың жекелеген шараларын құру. 6. АХҚО алаңын, оның ішінде оның құқықтары мен инвестициялық дауларды шешу тетіктерін қолдану. 	<p>Қауіптер:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Саяси тұрақсыздық салдарынан елдің инвестициялық тартымдылығының төмендеуі. 2. Минералды-шикізат базасының сарқылуы. 3. Елдердің көміртегі бейтараптығына көшуі нәтижесінде Қазақстанның табиғи ресурстарының инвестициялық тартымдылығының төмендеуі. 4. Ішкі инвесторлардың төмен инвестициялық белсенділігі және шетелдік капитал ағынының төмендеуі. 5. Экономика мен инвестиция бағытының құрылымдық теңгерімсіздігі салдарынан экономикадағы жоғары тәуекелдердің сақталуы. 6. Негізгі капиталға инвестициялардың, сондай-ақ ТШИ өсу қарқынының қысқаруы және (немесе) төмен көлемі салдарынан елдің қазіргі бәсекелестік артықшылықтары мен өнеркәсіптік әлеуетін жоғалту. 7. Инвестициялар үшін, оның ішінде көрші елдер тарапынан жаһандық бәсекелестіктің шиеленісуі және соның салдарынан Қазақстаннан шетел инвестицияларының ықтимал кетуі.
--	--

Осы кестедегі талдау бойынша қарастырсақ инвестициялар тартуда әлсіз жақтарын ескеру қажет өйткені оны ескермеген жағдайда инвестиция тарту кезінде қауіпті болуы мүмкін. Сондықтанда инвестиция тавртудың күшті жақтарын тиімді пайдалану қажет. Егерде инвестиция тартудың күшті жақтарын дұрыс пайдаланса, ол үлкен мүмкіндіктерге қол жеткізер еді.

Жалпы алғанда, Еліміздің Үкіметі инвестиция тарту үрдісінің дамуына кері әсер ететін әкімшіліктік және заңнамалық кедергілерді жою жөнінде нақты реформаларға көшу керек. Егерде елімізде заңнамалық әдістері дұрыс жолға қойылса, онда инвесторлардың елімізге көптеп келуіне үлкен жол ашылар еді.

Әдебиеттер тізімі

1. Мемлекет басшысы Қасымжомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 01 қыркүйек 2022 жыл. <https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevty-n-kazakstan-halkyna-zholdauy-181416>
 2. Дабылтаева Н.Е. Инвестицияны қаржыландыру және несиелендіру. Оқу құралы. – Алматы: әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2016. 103 бет.
- Қазақстан Республикасы инвестициялық саясатының 2026 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіну туралы Қазақстан республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 15 шілдедегі №482 қаулысы <https://adilet.zan.kaz/docs/P2200000482>

ТҰРАҚТЫ ДАМУ ТҰРҒЫСЫНАН БИЗНЕС-ОРТАНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ТАРТЫМДЫЛЫҚ ФАКТОРЛАРЫН БАҒАЛАУ

Кемал Балжан Ыдырысқызы

2 курс магистранты «Экономика» бағыты

«Есеп және аудит» мамандығы

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті

Қазақстан

Андатпа. Айтпа кету керек, бүгінде әлемдік ғылыми қоғамдастық Әлеуметтік және экологиялық мәселелерді шешу және болашақ ұрпақтың өмірлік қажеттіліктерін қамтамасыз ету арқылы абсолютті экономикалық өсуден бас тартуға бағытталған экономикалық дамудың жаңа жолдарын табуға тырысуда. Осыған байланысты авторлар тұрақты даму мақсаттарын іске асыру және инновациялық белсенділікті арттыру тұрғысынан қаралатын өңірдің бизнес-ортасының инвестициялық тартымдылық факторларын жүйелеуге мүмкіндік беретін әдіснамалық әдісті ұсынды. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелерін пайдалану, біздің ойымызша, аймақты тұрақты даму мақсаттарына жетуге жылжыту бойынша ақылға қонымды уақытша шараларды әзірлеу және іске асыру мәселелерін шешуде теориялық және практикалық тұрғыдан айтарлықтай ілгерілеуге мүмкіндік беретінін атап өту қажет деп санаймыз.

Кілтсөздер : Жаһандық экономика, экономикалық тиімділік, Инвестициялық процесс, бизнес-орта, әкімшілік-құқықтық факторлар, Тәуелсіздік дәрежесі, инвестициялық жоба, инвестор.

ОЦЕНКА ФАКТОРОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ БИЗНЕС-СРЕДЫ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Кемал Балжан Ыдырысқызы
магистрантка 2-го курса направления «Экономика»
специальность «Учет и аудит»
Евразийский Национальный Университет им.Л.Н.Гумилева
Казахстан

Аннотация . Стоит отметить, что сегодня мировое научное сообщество пытается найти новые пути экономического развития, направленные на отказ от абсолютного экономического роста путем решения социальных и экологических проблем и обеспечения жизненных потребностей будущих поколений. В этой связи авторами предложен методологический метод, позволяющий систематизировать факторы инвестиционной привлекательности бизнес-среды рассматриваемого региона с точки зрения реализации Целей устойчивого развития и повышения инновационной активности. Вместе с тем, считаем необходимым отметить, что использование результатов исследования, на наш взгляд, позволит добиться значительного прогресса в теоретическом и практическом плане в решении вопросов разработки и реализации разумных временных мер по продвижению региона к достижению Целей устойчивого развития.

Ключевые слова: глобальная экономика, экономическая эффективность, инвестиционный процесс, бизнес-среда, административно-правовые факторы, степень независимости, инвестиционный проект, инвестор.

Қазіргі уақытта ғылыми қоғамдастықтарда жаһандық экономикалық, әлеуметтік және экологиялық тенденциялардың өсіп келе жатқан теңгерімсіздігін ескере отырып, адамзат пен әлемдік экономиканың тұрақты даму парадигмасы шеңберінде жаңа экономикалық модельдерді қалыптастыру қажеттілігі кеңінен талқыланады. Жаңа экономикалық модельдер ғылыми еңбектерде және әртүрлі мемлекеттер мен жеке бизнестің стратегиялық құжаттарында көрініс тауып жатыр.

Сонымен қатар, қазіргі жағдайдың парадоксы-тұрақты даму туралы көптеген пікірталастарда «Әлем» тұрақсыз даму бағытында дамуын жалғастырды. Қоғамдық даму процесінде олардың өзара әрекеттесуі кезінде мүдделердің (жеке тұлғалардың, шаруашылық жүргізуші субъектілердің, мемлекеттердің) қақтығысы проблемасы сөзсіз туындайды. Экономикалық қатынастар экономикалық тиімділікті, материалдық, қаржылық және еңбек ресурстарын басқаратын өзара тәуелді шаруашылық жүргізуші субъектілердің мүдделері арқылы көрінеді. Мүдделер жеке адамдардың немесе әлеуметтік топтардың мотивациясының және экономикалық өмірдің барлық қатысушылары қабылдайтын шешімдердің негізінде жатыр.

Инвестициялық процесс институционалдық сипатқа ие және оның субъектілері арасындағы олардың қызметінің күтілетін нәтижелеріне қатысты қатынастар жүйесі ретінде әрекет етеді: оның көзі экономикалық қызығушылық болып табылады және оның тиімділігі шаруашылық жүргізуші субъектілердің мүдделерін үйлестіруге байланысты. Капиталды жаңартудың негізі кәсіпкерлердің инвестицияларға деген ынтасы мен қызығушылығын тудыратын пайда нормасын арттыруға деген ұмтылысы болып табылады. Осыған байланысты қосымша шығындарды талап ететін тұрақты даму мақсаттарын іске асыру кәсіпкердің пайдасын азайтады, бұл оның мүдделеріне қайшы келеді. Экономикалық мүдделерді үйлестіру тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамудың негізі және инвестициялық қызметті жандандыруға бағытталған мемлекеттің экономикалық саясатының ажырамас элементі болып табылады. Бұл жұмыста біз инвестициялық процестердің сипаты тұрақты даму мақсаттарына сәйкес келуі керек деген болжамнан бастаймыз. Тұрақты даму контекстіндегі инвестициялық тартымдылық мәселесін зерттеудің негізгі қиындығы-дамудың экологиялық және әлеуметтік детерминанттарын ескермей, тек экономикалық факторларды қарастырумен шектелу мүмкін емес.

Белгілі бір кәсіпорынның инвестициялық тартымдылығын ол өз қызметін жүзеге асыратын өңірлік бизнес-ортадан оқшаулап қарауға болмайды. Сонымен бірге, аймақтың өзі инвестициялар үшін тартымды болуы керек, яғни ондағы бизнесті жүргізудің қазіргі шарттары нақты инвестициялық объектілер инвестициялық тартымды болатын бизнес-ортаны қалыптастырады.

Қазіргі уақытта негізгі фондтарды тиімді жаңарту процесін ұйымдастыру Қазақстан экономикасының технологиялық дамуы үшін нақты мүмкіндік болып табылады. Меншік нысандары мен экономикалық мүдделердің әртүрлілігі негізгі фондтарды жаңарту әдіснамасы мен тәжірибесіне және инвестициялық процесті ұйымдастыруға жаңа талаптар қояды. Экономикалық мүдделердің жиынтығы, олардың экономикалық қызметтің әртүрлі деңгейлеріндегі бірлігі мен қарама-қайшылығы инвестициялық қызмет мотивациясының өзгеруін анықтайды. Орнықты даму мақсаттарын іске асыру контекстіндегі өңірдің инвестициялық тартымдылығының жаңа тұжырымдамасы экономиканың стратегиялық қауіпсіз дамуын қамтамасыз ету мақсатында инвестициялық процестерге және капитал қозғалысының тиімділігіне әсер ететін экономикалық шешімдерді ынталандыру проблемасын зерделеуді талап етеді.

Сөзсіз, кез келген ұйым өзінің қызметінен барынша нәтиже беретін жолды басым тәртіппен таңдайды. Алайда, тұрақты даму мақсаттарын жүзеге асыру контекстінде кірістің қалай анықталатыны және қаржылық және экономикалық мақсаттарға жетудегі қандай факторлар мен кедергілер және олардың қалай өлшенетіні де маңызды. Тұрақты даму мақсаттары жеңіске жететін шешімдер қабылдауға назар аударуды білдіреді. Бұл пайда мөлшерін анықтаған кезде экономикалық қатынастардың барлық субъектілерінің мүдделерін ескеру қажет дегенді білдіреді. Бұл жағдайда өңірдің орнықты дамуға, ал кәсіпкерлердің - күтілетін қаржылық-экономикалық нәтижелерге қол жеткізу қажеттіліктерін қанағаттандыруда. Сонымен қатар, бизнесті жүргізу және оған инвестициялау әлеуметтік, экологиялық, адами аспектілерді және оның қызметінің, соның ішінде кәсіпорындардың өздеріндегі шығындарды бірінші кезектегі тәртіппен ескеруі керек екені түсінікті. Біріншіден, инвестициялық қызметті жүзеге асыру кезінде өзара тиімді шешімдерге қол жеткізуді және екіншіден, оны үнемі деградацияға ұшыратудың орнына әлеуметтік және табиғи ортаны нығайтуды қамтамасыз ету үшін үстеме, әкімшілік және құқықтық сипаттағы шаралар туралы шешім қабылдау жетіспейді.

Бірақ әлдеқайда көп дәрежеде әкімшілік-құқықтық факторлар тобы әлеуметтік-экологиялық факторлар тобымен байланысты. Атап айтқанда, келесі факторлар: аймақтағы әлеуметтік-саяси жағдай [биліктің тұрақтылығы мен сабақтастығы қаншалықты сақталады; бизнес пен билік арасындағы қатынастар серіктестік болып табылады ма; аймақ халқы мен бизнес арасындағы қатынастар қалай дамиды; аймақтағы билік қаншалықты жиі өзгереді; бұл аймақтағы заңдылық пен тәртіпті сақтау деңгейі және т. б.; сәйкестік аймақтық заңнама]; билік органының оны реформалауға дайындығы [инвестицияларды ынталандыруға арналған нормативтік актілердің болуы мен сапасы; салықтық әкімшілендірудің тиімділігі және билік органының оны жақсартуға дайындығы; өңірдегі шағын және орта бизнесті қолдаудың тиімділігі; өңірлік биліктің қатысу дәрежесі мен сипаты инвестициялар бойынша практика; өңірде ірі инвестициялық жобаларды іске асыру тәжірибесі; өңірлік инвестициялық жобаларды таңдауда инвесторлардың еркіндік дәрежесі экологияны қорғау және жақсарту жөніндегі жобаларды іске асыру кезінде көмек пен қолдаудың сипаты; сыбайлас жемқорлық және қылмыстық тәуекелдердің болуы]; Әлеуметтік және экологиялық саясатты іске асыруды ынталандыру және ынталандыру бойынша шешімдер қабылдаудағы аймақтық биліктің Тәуелсіздік дәрежесі [көрінетін бюрократиялық мәселелердің болуы аймақ әкімшілік кедергілер мен шектеулер ретінде; шектеулі ресурстарды бөлудегі тәртіптің жеткіліктілігі; аймақтық биліктің іс-әрекеттеріндегі ашықтық дәрежесі; бюрократиялық аппараттың мөлшері мен өсу тенденциялары; корпоративтік қақтығыстар мен заңсыз басып алуға деген көзқарас; аймақтағы криминогендік жағдай].

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.К.Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – ел өркендеуінің берік негізі» 2021ж. - 28 қыркүйек.
2. 2007 жылғы 28 ақпандағы №234-ІІІ ҚР-ң «Бухгалтерлік есеп және қарғылық есеп беру туралы» Заңы.
3. «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының кодексіне (Салық кодексі) өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2021 жылғы 20 желтоқсандағы № 85-VII Заңы
4. А.Қ.Шарипов «Салық есебі». Оқу құралы. - Алматы: Экономика, 2009ж.
5. Нұрақым Райхан «Шағын кәсіпкерлік: кеше мен бүгін» // Ақиқат №5 – 2005 – 46-47б.
6. Қарабаева Қ., Глеубергенова М. «Қазақстан Республикасында шағын бизнесті дамыту».
7. «Бизнестің жол картасы - 2020» бағдарламасы.

ШАҒЫН КӘСІПОРЫНДАРДА БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕПТІҢ ЖЕҢІЛДЕТІЛГЕН ЖҮЙЕСІ БОЙЫНША САЛЫҚ ЕСЕБІН ЖҮРГІЗУ

***Қабдолова Жансая Сакенқызы,**
2 курс студенті «Экономика» факультеті*

*«Есеп және аудит» мамандығы
Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – А.Т. Бекбулатова*

***Аннотация.** Бұл мақалада салық режимі, олардың түрлері және қалай қолданылатындығы қарастырылады.
Кілт сөздер: бухгалтерлік есеп, салық режимі, шағын кәсіпорындар.*

TAX ACCOUNTING AT SMALL ENTERPRISES ACCORDING TO THE SIMPLIFIED ACCOUNTING SYSTEM

***Kabdolova Zhansaya Sakenkyzy**
A 2th year student in Economics
"Accounting and Auditing" profile
Faculty of Economics*

*L.N.Gumilyov Eurasian National University
Kazakhstan*

***Annotation.** This article discusses the tax regime, their types and how they are used.
Key words: accounting, tax regime, small enterprises.*

Шағын бизнес субъектілері салықтарды есептеу мен төлеудің, сондай-ақ олар бойынша салық есептілігін табыс етудің тәртіптерін дербес таңдауға құқылы. Олар жалпыға бірдей белгіленген тәртіп, патент негізіндегі арнаулы салық режимі және оңайлатылған декларация негізіндегі арнаулы салық режимі. Кәсіпорындар осы салық режимдері негізінде салық есебін жүргізеді.

Қазіргі нарықтық жағдайда еліміздегі өзекті мәселелердің бірі – шағын кәсіпкерлікті дамыту. Өйткені ол әлеуметтік-экономикалық мәселелерді дамыту бағдарламасын шешу барысындағы қуатты тұтқалардың бірі болып табылады.

Республика Президенті Қ.К.Тоқаев кәсіпкерлікке барынша қолдау көрсету мәселелеріне айрықша көңіл бөлуде. Мемлекет басшысы өз бетінше кәсіпкерлікпен айналысқысы келетін азаматтарға қолайлы жағдай жасалуына жоғарғы талап қойып, оларға мемлекеттік қолдау шаралары қолжетімді болуын қамтамасыз етуді қарастырып отыр. Жекеленген дамыған елдерде шағын кәсіпкерлік өнеркәсіп өндірісінің 50-70 пайызын құрса, онда жұмыспен қамтылғандардың саны 60-80 пайыз аралығында. Біздің елімізде де қазіргі таңда экономиканың аталмыш секторындағы субъектілердің саны күн санап өсуде және оның дамуына көп көңіл бөлуде [1].